

NOTITIE

Onderwerp	Ontheffing Wet natuurbescherming Renovatieprojecten Amersfoort
Project	E-sequent Amersfoort
Opdrachtgever	Nijhuis Bouw B.V.
Projectcode	123575
Status	Definitief 02
Datum	22 december 2020
Referentie	123575/20-019.759
Auteur(s)	

Gecontroleerd door
Goedgekeurd door
Paraaf

Bijlage(n)

Aan
Kopie

1 INLEIDING EN LEESWIJZER

In opdracht van woningcorporatie De Alliantie is Nijhuis Bouw B.V. (hierna: Nijhuis) gevraagd om zes woningcomplexen te renoveren. Voordat deze renovatiewerkzaamheden kunnen plaatsvinden, is voor de zes locaties een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb) noodzakelijk. De benodigde zes ontheffingen zijn inmiddels aangevraagd bij het bevoegd gezag (de provincie Utrecht). De provincie Utrecht heeft echter een voornemen tot afwijzing van de zes aanvragen kenbaar gemaakt. Een belangrijke reden voor dit voornemen tot afwijzing van de ontheffing is volgens de provincie het ontbreken van afdoend ecologisch onderzoek bij de ontheffingsaanvraag. Daardoor kunnen de renovatiewerkzaamheden niet volgens de beoogde planning binnenkort starten.

In deze notitie wordt, mede op basis van een veldbezoek op locatie, onderzocht of voor deze 6 locaties alsnog op korte termijn een Wnb-ontheffing kan worden verkregen, zonder het uitvoeren van een meer gedetailleerd ecologisch (veld)onderzoek.

Leeswijzer

Allereerst worden in hoofdstuk 2 de resultaten van het veldbezoek en de ecologische beoordeling uiteengezet. Mede op basis van de bekende verspreiding van vleermuizen in de omgeving wordt een realistisch worstcase scenario van het aantal vleermuisverblijfplaatsen bepaald.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de vraag naar de juridische mogelijkheden om een Wnb-ontheffing te verkrijgen voor de 6 locaties zonder meer gedetailleerd ecologisch (veld)onderzoek te verrichten.

De notitie wordt in hoofdstuk 4 afgesloten met een korte eindconclusie. In dit hoofdstuk worden de ecologische resultaten zoals neergelegd in hoofdstuk 2 verweven met het juridische kader van hoofdstuk 3.

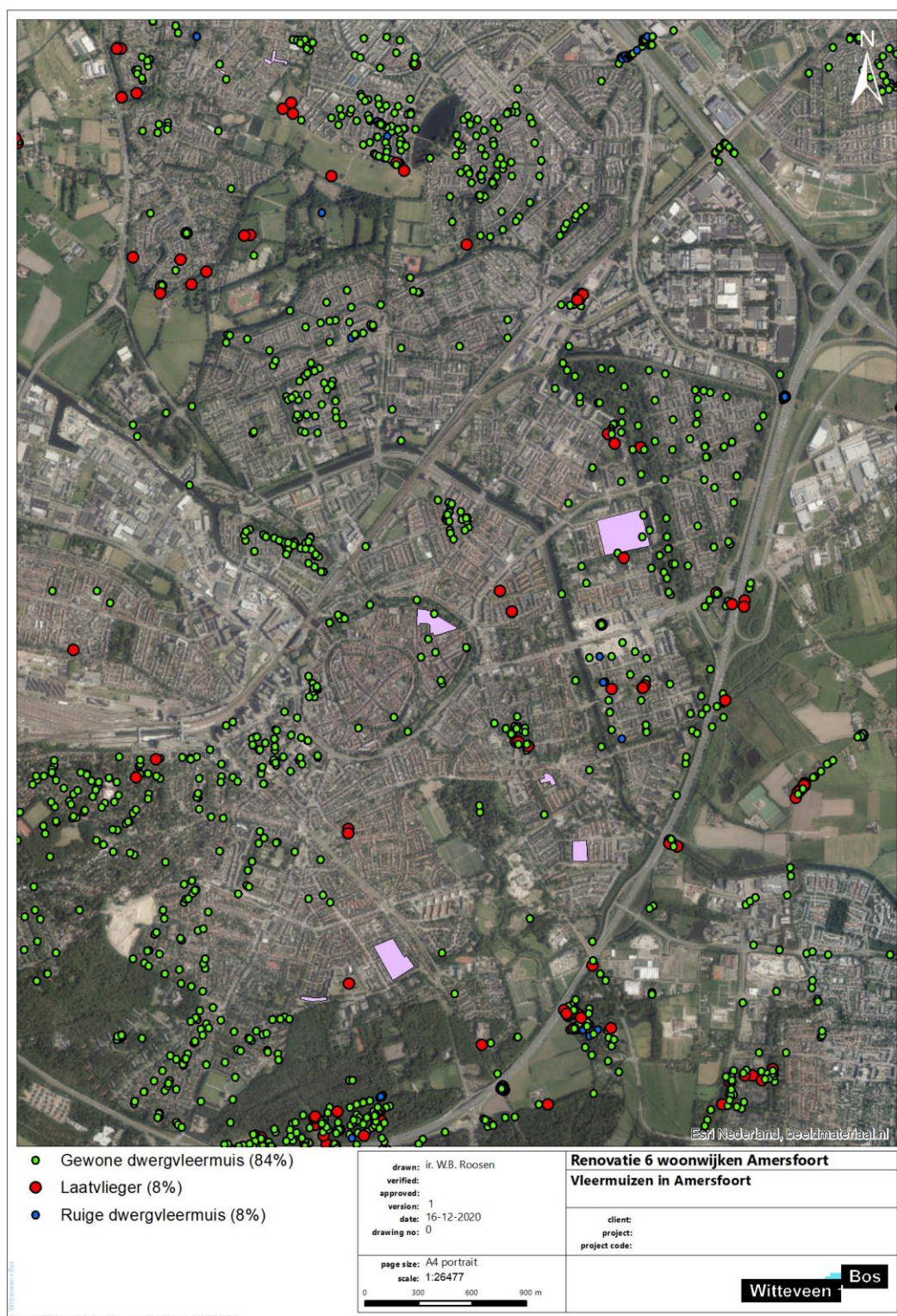
2 ECOLOGISCHE BEOORDELING

2.1 Algemeen voorkomen vleermuizen tijdens SMP-onderzoek Bureau Waardenburg

Op basis van het SMP-onderzoek dat Bureau Waardenburg in de afgelopen jaren in de zes woonwijken heeft uitgevoerd, wordt als gevolg van de schaalgrootte van het onderzoek een redelijk goed overzicht verkregen van de aanwezige vleermuizensoorten in deze woonwijken. Uit het onderzoek volgt dat met 75 % van alle waarnemingen de gewone dwergvleermuis de meest talrijke soort in Amersfoort is. Vervolgens werden tevens ruige dwergvleermuis (6 %), rosse vleermuis (3,5 %) en laatvlieger (3,5 %) in een duidelijk beperkter deel van de gevallen aangetroffen. Dat deze bevindingen van Bureau Waardenburg een betrouwbaar en representatief beeld geven, wordt duidelijk wanneer de bevindingen worden vergeleken met de waarnemingen van deze soorten uit de NDFF (tot vijf jaar geleden). De bevindingen van Bureau Waardenburg wijken nauwelijks af van die uit de landelijke database (zie afbeelding 2.1). Wanneer in de NDFF een zoekgebied wordt geselecteerd dat het stedelijk gebied van Amersfoort en een aangrenzende strook buitengebied beslaat, dan is de verhouding tussen gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger respectievelijk 84 %, 8 % en 8 % (de rosse vleermuis is hierbij bewust buiten de selectie gehouden aangezien deze soort een uitgesproken boombewonende soort is [lit. Zoogdiervereniging.nl]). Bij een selectie van alleen de waarnemingen binnen het stedelijk gebied verschuiven de verhoudingen tot respectievelijk 94 %, 1 % en 5 %.

Daarbij valt verder op dat de waarnemingen van laatvlieger en ruige dwergvleermuis clustertjes vormen langs de randen van het stedelijk gebied, met slechts sporadisch voorkomende losse waarnemingen in de stadskern. Deze clustervorming langs de randen van het stedelijk gebied is in lijn met de biotoopeisen die de beide soorten stellen. De laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen [lit. Zoogdiervereniging.nl]. Ruige dwergvleermuizen jagen in vooral half open bosrijk landschap, en bebouwing en open gebied zijn minder in trek [lit. Zoogdiervereniging.nl]. In de directe omgeving van dergelijke biotoop (het buitengebied) zoeken de soorten een verblijfplaats. Om energieverliezen tijdens de vlucht van verblijfplaats naar foerageergebieden zoveel mogelijk te beperken, zijn gebouwen in en rond de kern van het stedelijk gebied (waar de zes woonwijken zijn gelegen) logischerwijs voor deze soorten minder in trek als verblijfplaats.

Afbeelding 2.1 Verspreidingsgegevens van gewone dwergvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis

Overigens toonden de aangetroffen ruige dwergvleermuizen, laatvliegers en rosse vleermuizen nooit enige binding met de te renoveren woningen en werden slechts hoog overvliegend of foeragerend waargenomen tijdens het onderzoek. Andere gebouwbewonende soorten zoals tweekleurige vleermuis, kleine dwergvleermuis en meervleermuis werden in het geheel niet aangetroffen.

Als gevolg van het bovenstaande zijn verblijfplaatsen van andere soorten dan gewone dwergvleermuis in de te renoveren woningen weliswaar in theorie niet geheel uit te sluiten, maar is de kans op de aanwezigheid hiervan erg klein/nagenoeg nihil. Vrijwel zeker zijn grote belangrijke verblijfplaatsen van deze minder algemeen voorkomende soorten uit te sluiten. Dit gelet op de hoge trefkans van deze verblijfplaatsen, zodat deze door Bureau Waardenburg zouden zijn aangetroffen. Een enkele verblijfplaats van een solitair dier kan in theorie zijn gemist tijdens het onderzoek van Bureau Waardenburg. Er kan hierdoor, in de meeste gevallen, een tijdelijke aantasting van een verblijfplaats niet met 100 % zekerheid worden uitgesloten. Daarbij moet wel worden bedacht dat een (tijdelijke) aantasting van een verblijfplaats van één van de minder algemeen voorkomende soorten weliswaar een (tijdelijk) verlies van functionaliteit tot gevolg zou hebben, maar dat het wegvallen van een enkele kleine verblijfplaats geen aantasting van de staat van instandhouding tot gevolg zal hebben.

Bovendien worden verschillende maatregelen getroffen om de woningen na de renovatie net zo aantrekkelijk te maken voor vleermuizen als deze in de huidige staat zijn, en worden er tevens maatregelen getroffen om de geschiktheid van de woningen ook voor de minder algemeen voorkomende soorten te vergroten (zie beschrijving maatregelen in onderstaande paragrafen). Daarnaast is in alle woonwijken het plaatsen van inmetselfkasten als ook het op enkele plekken verwijderen van een hele of halve baksteen langs de dakrand van de kopgevelwoningen ten behoeve van het creëren van een geschikte invliegopening (die de ruimte onder de dakpannen ook voor een grotere soort zoals laatvlieger toegankelijk maakt) voor vleermuizen voorzien.

Ten aanzien van de minder algemeen voorkomende vleermuizen wordt gelet op al het voorgaande ingeschat dat deze als gevolg van de zeer lage dichtheden waarin deze vermoedelijk voorkomen in de woonwijken en de maatregelen die ook voor deze soorten worden getroffen, geen overtreding van de Wnb zal optreden.

2.2 Plevierenstraat

In woonwijk Liendert waar de Plevierenstraat (complexnummer 304410) een onderdeel van is worden aan zeven verschillende straten 102 woningen gerenoveerd. De te renoveren woningen betreffen allen grondgebonden eengezinswoningen met een pannengedekt zadeldak. Alleen de huurwoningen worden door Nijhuis gerenoveerd, de tussenliggende koopwoningen vermoedelijk niet. Van de te renoveren woningen betreft het in 34 gevallen woningen met een kopgevel (in de gehele wijk zijn 60 kopgevels aanwezig). De overige 68 woningen betreffen tussenwoningen. De werkzaamheden aan de woningen zijn divers. De werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op vleermuizen betreffen het aanbrengen van spouwisolatie en het aanbrengen van dakisolatie op het bestaande houten dakbeschot waarbij ook de dakpannen worden vervangen. In totaal vindt bij 74 gevels (waarvan 25 kopgevels) onderhoud aan het isolatiemateriaal plaats (deze waren reeds eerder gevuld) en worden 24 gevels gevuld met isolatiemateriaal (waarvan negen kopgevels). In de wijk wordt zodoende de spouwmuur van alle kopgevels van huurwoningen geheel geïsoleerd. Tevens worden van alle 102 te renoveren woningen de daken vervangen.

Vleermuizen

Gedurende het vleermuisonderzoek in 2019 zijn door Bureau Waardenburg in de woonwijk 11 paarterritoria van gewone dwergvleermuis vastgesteld die overlappen met de te renoveren woningen. Binnen een territorium bevindt zich hoogstwaarschijnlijk één of meerdere paarverblijfplaatsen. Tevens is één zomerverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis aangetroffen. Daarnaast werd tweemaal een overvliegende rosse vleermuis vastgesteld die geen binding met de woningen leek te hebben.

In september 2020 zijn 24 enkele vleermuiskasten en vijf kraamkasten opgehangen binnen de woonwijk. Tevens wordt voorzien dat in iedere kopgevel (34 woningen) een vleermuiskast wordt ingemetseld. In

Bijlage I van het onderzoeksrapporten van iedere woonwijk van Bureau Waardenburg staat uitgewerkt op welke wijze en welk type kasten zijn/worden ingemetseld.

Gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos is bepaald dat de woonwijk redelijk veel potentie heeft voor de aanwezigheid van kleine verblijfplaatsen van algemeen voorkomende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit stemt redelijk overeen met het beeld dat is verkregen uit het onderzoek van Bureau Waardenburg. Oorspronkelijk zijn de woningen allen voorzien van (redelijk) toegankelijke spouwmuren, daarbij is de ruimte onder het pannendak toegankelijk via de kantpannen langs de kopgevel en zijn de schoorstenen voorzien van open stootvoegen. Echter, van circa 75 % van de woningen zijn de gevels reeds geïsoleerd en daardoor niet meer bruikbaar als verblijfplaats. Tevens zijn de spouwmuren slechts beperkt toegankelijk via de ventilatieroosters aan de achterzijde van woningen doordat de aanlegroute naar deze roosters vaak geblokkeerd is door balustrade van balkons, waslijnen en opgaand groen. Dit beperkt het aantal mogelijke verblijfplaatsen voor vleermuizen in de woonwijk aanzienlijk. Hierdoor zullen verblijfplaatsen van vleermuizen in deze wijk zich vooral voordoen in het dak van de woningen. Gezien de bouwstijl zijn de daken vrijwel uitsluitend toegankelijk via de kopgevels. Hierdoor is de kans groot dat verblijfplaatsen van vleermuizen voornamelijk aanwezig zijn in de spouwmuren van de woningen met de niet-geïsoleerde kopgevels (negen stuks) en de daken van de woningen met een kopgevel (34 stuks). In totaal zijn van de te renoveren woningen 34 woningen het meest geschikt voor de aanwezigheid van een zomer- of paarverblijfplaats, gedeeltelijk in de spouw, en voornamelijk in het dak. De aanwezigheid van kraamkolonies of massawinterverblijfplaatsen wordt uitgesloten aangezien hiervoor geen aanwijzingen zijn gevonden tijdens het onderzoek van Bureau Waardenburg, en deze verblijfplaatsen ook met de geleverde inspanning zouden zijn aangetroffen.

Afbeelding 2.2 Details van woningen in de Plevierenstraat: ruimte achter kantpannen, goed aangesloten loodslabben, open stootvoegen in schoorstenen

De mogelijke verblijfplaatsen in de spouwmuren van de negen woningen met een kopgevel zullen verdwijnen als gevolg van het isoleren van deze spouwmuren. Deze negen verblijfplaatsen worden echter (permanent) gecompenseerd in de vorm van inmetsele kasten in alle kopgevels (34 stuks). De verblijfplaatsen onder de daken van de 34 woningen raken tijdelijk ongeschikt als gevolg van het aanbrengen van dakisolatie, maar zijn in de gebruiksfase wederom voor vleermuizen toegankelijk mede door het verwijderen van enkele bakstenen langs de dakrand langs de kopgevels (zie ook maatregelen voor huismus). Het tijdelijk wegvallen van de 34 verblijfplaatsen in de daken wordt gecompenseerd door middel van 33 (24 + 4 + 5) tijdelijke¹ voorzieningen. Negen van die tijdelijke kasten zijn geschikt voor groepen vleermuizen (kolonie- of kraamkasten). Doordat de daken niet allen tegelijkertijd worden gerenoveerd, is er nooit sprake van het wegvallen 34 verblijfplaatsen tegelijkertijd.

¹ De tijdelijkheid van deze maatregel is relatief. Een degelijk kast (zoals geplaatst in de onderzochte woonwijken) kan zeker 5-10 jaar dienst doen als verblijfplaats voor vleermuizen.

Conclusie vleermuizen

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de geschiktheid van een deel van de woningen voor vleermuizen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 4 de voorziene permanente maatregelen;
- 5 de uitwijkmogelijkheden voor vleermuizen naar met name de kopgevels van aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van vleermuizen in de woonwijk aannemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

Huismus en gierzwaluw

Gedurende het onderzoek van Bureau Waardenburg naar de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw in 2019, zijn 16-18 nesten van huismus en zes nesten van gierzwaluw aangetroffen.

In juni 2020 zijn in de woonwijk reeds 98 gierzwaluwkasten ingemetseld die ook vaak door huismussen worden gebruikt als nestplaats..

De toegankelijke pannendaken via de kopgevels, de dakgoten en de stootvoegen in de schoorstenen maken de te renoveren woningen redelijk geschikt als broedplaats voor huismus en slechts matig geschikt voor gierzwaluw.

Tijdens de renovatiewerkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedperiode van de beide soorten. Er is voor de werkzaamheden aan de buitenzijde van de woningen (waaronder dakrenovatie) een routing gemaakt waarbij de nestplaatsen zo goed mogelijk worden ontzien. Indien blijkt dat toch gedurende het broedseizoen ter plaatse van de aangetoonde nestplaatsen wordt gewerkt, dan worden de betreffende te renoveren daken voor aanvang van het broedseizoen ongeschikt gemaakt als broedplaats. Hierdoor wordt het verstoren van broedsels voorkomen. Daarbij hebben huismussen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar de pannendaken van de tussengelegen koopwoningen en de overige woningen die geen renovatie ondergaan. Gierzwaluwen kunnen eenvoudig uitwijken naar de ruimschoots aanwezige inbouwkasten die reeds één broedseizoen tegelijkertijd met de reeds aanwezige broedplaatsen in de woningen aanwezig waren en in Amersfoort veelvuldig worden gebruikt. Tot slot zijn de daken nadat de renovatie werkzaamheden zijn uitgevoerd wederom toegankelijk voor de beide broedvogels. Bovendien worden overal in de te renoveren woningen de vogelschroten verwijderd die toegang tot de ruimte onder pannen blokkeerden, en worden aan de kopse gevels langs de dakrand hele of halve bakstenen weggelaten zodat ook hier nieuw broedbiotoop wordt gecreëerd.

Conclusie huismus en gierzwaluw

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de geschiktheid van een deel van de woningen voor huismussen en gierzwaluwen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de aangepaste werkplanning en routing;
- 4 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 5 de voorziene permanente maatregelen;
- 6 de uitwijkmogelijkheden voor huismus en gierzwaluwen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van enkele broedplaatsen van beide soorten in de woonwijk aannemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke en permanente compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

2.3 Celzusteren

In woonwijk Binnenstad waar de Celzusterenstraat (complexnummer 302390) een onderdeel van is, worden verdeeld over vijf straten circa 105 woningen gerenoveerd. Dit betreft een groot deel van het totaal aantal woningen in deze vijf straten. De te renoveren woningen betreffen allen monumentale grondgebonden eengezinswoningen met een pannengedekt zadeldak, waarbij de meeste woningen zijn voorzien van een pannengedekte, houten dakkapel. De onderzijde van de dakgoot heeft een houten aftimmering en biedt aan vleermuizen mogelijk ruimte om achter te verblijven. Open stootvoegen zijn niet aanwezig waardoor de spouwmuren niet toegankelijk zijn voor vleermuizen. Alleen de huurwoningen worden door Nijhuis gerenoveerd, de tussenliggende koopwoningen vermoedelijk niet. Van de te renoveren woningen betreft het in 25 gevallen woningen met een kopgevel (in de gehele wijk zijn 36 kopgevels aanwezig). De overige 80 woningen betreffen tussenwoningen. De werkzaamheden aan de woningen zijn divers. De werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op vleermuizen betreffen vrijwel uitsluitend het vervangen van de pannen. Isolatie van de woningen vindt vanaf de binnenzijde plaats waarbij de spouwmuur niet wordt gevuld, en heeft dus geen negatief effect op mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen in de woning

Vleermuizen

Gedurende het vleermuisonderzoek in 2019 is door Bureau Waardenburg in de woonwijk één paarterritorium van gewone dwergvleermuis vastgesteld die overlapt met de te renoveren woningen. Binnen een territorium bevindt zich hoogstwaarschijnlijk één of meerdere paarverblijfplaatsen. Tevens is één zomerverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis aangetroffen. Daarnaast werd éénmaal een overvliegende laatvlieger en enkele rosse vleermuizen en gewone dwergvleermuizen vastgesteld die geen binding met de woningen leken te hebben.

In september 2020 zijn acht enkele vleermuiskasten opgehangen binnen de woonwijk (vier stuks ter compensatie van de zomerverblijfplaats en vier stuks ter compensatie van de paarverblijfplaats). Bij het vervangen van de pannen worden nieuwe kantpannen langs de kopgevels aangebracht waarin voorzieningen (uitsparingen) voor huismussen en vleermuizen zijn voorzien, waardoor deze soorten via de kantpannen de ruimte onder de dakpannen eenvoudiger kunnen bereiken. Tevens wordt voorzien dat in 21 kopgevels een enkele vleermuis-inbouwsteen wordt ingemetseld en dat in vier kopgevels een geschakelde vleermuis-inbouwsteen wordt ingemetseld. In Bijlage 1 van de onderzoeksrapporten van iedere woonwijk van Bureau Waardenburg staat uitgewerkt op welke wijze en welk type kasten zijn/worden ingemetseld.

Afbeelding 2.3 Detail van woningen in Celzusteren; tijdelijk kasten, ruimte onder kantpannen, invliegopeningen achter de goot van dakkapellen

Gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos is bepaald dat de woonwijk zeer veel potentie heeft voor de aanwezigheid van kleine verblijfplaatsen van algemeen voorkomende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit stemt niet overeen met het beeld dat is verkregen uit het onderzoek van Bureau Waardenburg. Er lijkt op basis van expert judgement duidelijk sprake van een onderschatting van het werkelijke aantal aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen in deze woonwijk. De woningen zijn namelijk allen voorzien van toegankelijke daken via de kopgevels, toegankelijk daken van de dakkapellen, veel kieren en spleten achter de aftimmeringen bij de dakgoten, plaatselijk slecht aansluitende loodslabben en ruimte achter pannen bij dakramen. Hierdoor is in vrijwel iedere woning een potentiële paar- of zomerverblijfplaats van een enkel individu mogelijk. De woningen met de kopgevels (25 stuks) hebben hierbij de meeste potentie aangezien via de kopgevel de ruimte onder het dak voor vleermuizen het best te bereiken is. In een worstcase benadering dient te worden uitgegaan van de aanwezigheid van minimaal 25 zomer- of paarverblijfplaatsen (en milde winterverblijfplaatsen) van gewone dwergvleermuis of ruige dwergvleermuis in het dak van de 105 te renoveren woningen. De aanwezigheid van grotere verblijfplaatsen (kraam- of massa winterverblijfplaats) zijn in het onderzoek van Bureau Waardenburg niet aangetoond, en worden in de wijk tevens niet verwacht doordat zwermende dieren (een opvallend en een tijdens een vleermuisonderzoek vrijwel onmisbaar fenomeen) niet zijn aangetoond.

De mogelijke verblijfplaatsen worden als gevolg van het vervangen van de pannen tijdelijk ongeschikt. Het vervangen van de pannen van alle woningen vindt niet op 105 woningen tegelijkertijd plaats. Een aanzienlijk deel van de daken blijft daardoor permanent bruikbaar als verblijfplaats, hetzij in de huidige staat voor het vervangen van de pannen, hetzij nadat de pannen zijn vervangen. Nadat de pannen zijn vervangen wordt de toegang tot het dak eenvoudiger als gevolg van de speciale kantpannen die worden gebruikt.

Conclusie vleermuizen

Op basis van bovenstaande kan worden gesteld dat als gevolg van:

- 1 de grote geschiktheid van de woningen in Celzusteren als verblijfplaats voor vleermuizen;
- 2 het grote aantal te renoveren woningen ten opzichte van de overige woningen (weinig uitwijkmogelijkheden);
- 3 de beperkte versturende werkzaamheden (alleen dakwerkzaamheden);
- 4 de tijdelijke mitigerende maatregelen (25 tijdelijke kasten);
- 5 de geschikte permanente compensatie (speciale kantpannen langs alle kopgevels), weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van vleermuizen in de woonwijk aanmerkelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit wordt met de voorgestelde tijdelijke compenserende maatregelen (acht kasten) ogenschijnlijk op relatief minimale wijze gecompenseerd, de daken worden echter niet tegelijkertijd ongeschikt gemaakt (aan hooguit vijf daken wordt tegelijkertijd gewerkt). Slechts in een beperkt deel van de daken kunnen tijdelijk geen dieren verblijven (tijdens het vervangen van de

pannen). De aantasting van slechts een beperkt deel van de daken wordt wel gecompenseerd met de geplaatste kasten. De geplande compenserende maatregelen volstaan.

Huismus en gierzwaluw

Gedurende het onderzoek van Bureau Waardenburg naar de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw in 2018, zijn 15 nesten van huismus en werden geen nesten van gierzwaluw aangetroffen.

Gedurende de renovatie werkzaamheden worden 64 gierzwaluwkasten ingemetseld, die ook vaak door huismussen worden gebruikt als nestplaats.

De woningen in Celzusteren zijn niet bijzonder geschikt als broedplaats voor huismus en gierzwaluw. De daken van de woningen zijn erg steil en daardoor beperkt geschikt als broedplaats voor beide soorten. Daarentegen zijn de pannendakjes van de dakkappen minder steil. Onder deze daken werden zodoende de 15 broedparen van huismus aangetroffen. Op andere plekken werden geen nesten waargenomen.

Tijdens de renovatiewerkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedperiode van huismus. Er is voor de werkzaamheden aan de buitenzijde van de woningen (waaronder dakrenovatie) een routing gemaakt waarbij de nestplaatsen zo goed mogelijk worden ontzien. Indien blijkt dat toch gedurende het broedseizoen ter plaatse van de aangetoonde nestplaatsen wordt gewerkt, dan worden de betreffende te renoveren daken voor aanvang van het broedseizoen ongeschikt gemaakt als broedplaats door dakgootborstels op de eerste panlat te plaatsen. Hierdoor wordt het verstoren van broedsels voorkomen. Daarbij hebben huismussen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar de dakkappen van de tussengelegen koopwoningen en de overige woningen die geen renovatie ondergaan. Tot slot zijn de daken nadat de renovatie werkzaamheden zijn uitgevoerd wederom toegankelijk voor de beide broedvogels. Tevens kunnen gierzwaluwen (die momenteel geen gebruik maken van de woonwijk als broedplaats) gebruik maken van de 64 gierzwaluwkasten die in Amersfoort veelvuldig door gierzwaluwen worden gebruikt. Bovendien worden overal waar nog vogelschroten de toegang tot de ruimte onder pannen blokkeerde verwijderd, en worden aan de kopse gevels langs de dakrand hele of halve bakstenen weggelaten zodat ook hier nieuw broedbiotoop wordt gecreëerd.

Conclusie huismus en gierzwaluw

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de beperkte geschiktheid van de woningen voor huismussen en gierzwaluwen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de aangepaste werkplanning en routing;
- 4 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 5 de voorziene permanente maatregelen;
- 6 de uitwijkmogelijkheden voor huismus en gierzwaluwen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van enkele broedplaatsen van huismus in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke en permanente compenserende maatregelen. Tevens wordt voor gierzwaluw in de woonwijk een duidelijke plus gecreëerd door het in metselen van 64 gierzwaluwkasten in de kopse gevels van de woningen. De geplande maatregelen volstaan.

2.4 Dierenpaden Vossen- en Wolvenstraat

In woonwijk Leusderkwartier waar Dierpaden (complexnummer 302280) en Vossen- en Wolvenstraat (complexnummer 302290) een onderdeel van zijn, worden aan negen verschillende straten 93 woningen gerenoveerd. De te renoveren woningen betreffen allen grondgebonden eengezinswoningen met een zeer vergelijkbare/dezelfde bouwstijl met een pannengedekt zadeldak. Alleen de huurwoningen worden door Nijhuis gerenoveerd, de tussenliggende koopwoningen niet. Van de te renoveren woningen betreft het in 18 gevallen woningen met een kopgevel (in het gehele te renoveren complex zijn 32 kopgevels aanwezig, grenzend aan de te renoveren huizenblokken zijn nog tientallen woningen met kopgevels aanwezig). De

overige 75 te renoveren woningen betreffen tussenwoningen. De werkzaamheden aan de woningen zijn divers. De werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op vleermuizen betreffen het aanbrengen van spouwisolatie en het aanbrengen van dakisolatie op het bestaande houten dakbeschot waarbij ook de dakpannen worden vervangen. In de wijk worden van alle huurwoningen de gevels en kopgevels geheel geïsoleerd. Tevens worden van alle 93 te renoveren woningen de daken vervangen.

Vleermuizen

Gedurende het vleermuisonderzoek in 2019 zijn door Bureau Waardenburg in de woonwijk vier paarterritoria van gewone dwergvleermuis vastgesteld die overlappen met de te renoveren woningen. Binnen een territorium bevinden zich hoogstwaarschijnlijk één of meerdere paarverblijfplaatsen. Daarnaast werden langs de rand van het plangebied enkele foeragerende exemplaren van laatvlieger vastgesteld die geen binding met de woningen leken te hebben.

In deze woonwijk zijn geen tijdelijke vleermuiskasten opgehangen. Wel zijn reeds 29 enkele vleermuiskasten, negen koloniekasten en 16 kraamkasten ingemetseld. In Bijlage 1 van de onderzoeksrapporten van iedere woonwijk van Bureau Waardenburg staat uitgewerkt op welke wijze en welk type kasten zijn/worden ingemetseld.

Afbeelding 2.4 Detail van woningen in Dierpaden; kantpannen kopgevels dicht gesmeerd met cement, goed afsluitend pannendak en loodslabben

Gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos is bepaald dat de woonwijk weinig potentie heeft voor de aanwezigheid van kleine verblijfplaatsen van algemeen voorkomende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit stemt redelijk overeen met het beeld dat is verkregen uit het onderzoek van Bureau Waardenburg. De woningen zijn weliswaar allen voorzien van spouwmuren, deze zijn echter niet toegankelijk voor vleermuizen door het ontbreken van open stootvoegen of ventilatieopeningen. Daarnaast is de ruimte onder het pannendak beperkt toegankelijk doordat de kantpannen langs de kopgevels met cement zijn afgesmeerd. De ruimte onder de dakpannen is zodoende niet via de kopgevel (de meest gebruikelijke toegang) bereikbaar. Op enkele plekken verkeert het cement in slechte staat en lijken er kleine openingen onder de kantpannen aanwezig. Onduidelijk is of via deze openingen het dak kan worden bereikt. Verder lijken de pannendaken goed te zijn afgesloten doordat pannen over het algemeen recht liggen (geen openingen door scheefliggende pannen) en sluiten de loodslabben goed aan. Op basis van expert judgement wordt ingeschat dat het werkelijke aantal aanwezige zomer- en paarverblijfplaatsen (en milde winterverblijfplaatsen) in dit plangebied zeer beperkt is. Het hooguit beperkt aantal mogelijke verblijfplaatsen in de daken van de 93 woningen raken tijdelijk ongeschikt als gevolg van het aanbrengen van dakisolatie, maar worden in de gebruiksfase voor vleermuizen toegankelijk gemaakt. Het tijdelijk wegvallen van een beperkt aantal verblijfplaatsen in de daken wordt niet gecompenseerd door middel van tijdelijke voorzieningen, maar door gefaseerd werken in ruimte en tijd. Doordat de daken niet allen tegelijkertijd worden gerenoveerd, is er nooit sprake van het wegvallen van alle verblijfplaatsen tegelijkertijd. Het beperkt aantal verstoorde verblijfplaatsen wordt in de gebruiksfase ruimschoots gecompenseerd door de geplande permanente vleermuiskasten.

Conclusie vleermuizen

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de beperkte geschiktheid van de woningen voor vleermuizen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de reeds aanwezige permanente maatregelen;
- 4 de uitwijkmogelijkheden voor vleermuizen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar tijdelijk een beperkte aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van vleermuizen in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn zeker als gevolg van de ruime compensatiemaatregelen geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De geplande maatregelen volstaan.

Huismus en gierzwaluw

Gedurende het onderzoek van Bureau Waardenburg naar de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw in 2019, zijn 15 nesten van huismus en werden geen nesten van gierzwaluw aangetroffen. Een bolwerk van gierzwaluwen in het plangebied kan zodoende worden uitgesloten. Wel wordt door Bureau Waardenburg aangegeven dat een enkele broedplaats van gierzwaluw in de te renoveren woningen kan zijn gemist, ordegrootte vijf stuks. Ook de NDFF heeft geen waarnemingen van gierzwaluwen in het plangebied die nestindicerend gedrag vertonen. De inschatting van vijf aanwezige nesten lijkt daardoor reëel.

In mei-juni 2020 zijn reeds 37 gierzwaluwkasten ingemetseld, die ook vaak door huismussen worden gebruikt als nestplaats.

De woningen in Dierenpaden zijn redelijk geschikt als broedplaats voor huismus. De pannendaken zijn voor huismus goed toegankelijk via de dakgoten. De 15 aangetroffen nesten zijn onderdeel van een populatie die grotendeels buiten het plangebied aanwezig is. Getuige het aantal aangetroffen broedplaatsen van gierzwaluw is het plangebied waarschijnlijk vrij ongeschikt als broedplaats voor gierzwaluwen. Dit is mede te verklaren door de dichtgesmeerde kantpannen langs de kopgevels. Er zijn hier geen invliegopeningen voor gierzwaluwen. Mogelijke broedplaatsen worden alleen verwacht op plekken waar de kantpannen van de kopse gevels niet goed met cement zijn afgewerkt.

Tijdens de renovatiewerkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedperiode van de beide soorten. Er is voor de werkzaamheden aan de buitenzijde van de woningen (waaronder dakrenovatie) een routing gemaakt waarbij de nestplaatsen zo goed mogelijk worden ontzien. Indien blijkt dat toch gedurende het broedseizoen ter plaatse van de aangetoonde nestplaatsen wordt gewerkt, dan worden de betreffende te renoveren daken voor aanvang van het broedseizoen ongeschikt gemaakt als broedplaats door dakgootborstels op de eerste panlat te plaatsen. Hierdoor wordt het verstoren van broedsels tijdens het broedseizoen voorkomen. Daarbij hebben huismussen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar de pannendaken van de tussengelegen koopwoningen en de overige woningen die geen renovatie ondergaan. Gierzwaluwen kunnen eenvoudig uitwijken naar de ruimschoots aanwezige inbouwkasten (37 stuks, ten opzichte van ongeveer vijf broedplaatsen) die reeds één broedseizoen tegelijkertijd met de reeds aanwezige broedplaatsen in de woningen aanwezig waren en in Amersfoort veelvuldig worden gebruikt. Tot slot zijn de daken nadat de renovatie werkzaamheden zijn uitgevoerd wederom toegankelijk voor de beide broedvogels. Bovendien worden overal waar nog vogelschroten de toegang tot de ruimte onder pannen blokkeerde verwijderd, en worden aan de kopse gevels langs de dakrand hele of halve bakstenen weggelaten zodat ook hier nieuw broedbiotoop wordt gecreëerd.

Conclusie huismus en gierzwaluw

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de geschiktheid van de woningen voor huismussen en gierzwaluwen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de aangepaste werkplanning en routing;
- 4 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 5 de voorziene permanente maatregelen;
- 6 de uitwijkmogelijkheden voor huismus en gierzwaluwen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van enkele broedplaatsen van huismus en mogelijk gierzwaluw in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van

instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke en permanente compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

2.5 Randenbroekerweg en Rossinistraat

In woonwijk Randenbroek waar de Randenbroekerweg (complexnummer 304110) en Rossini- en Wagnerstraat (complexnummer 304170) een onderdeel van zijn, worden aan vijf verschillende straten 29 woningen gerenoveerd (het plangebied). De te renoveren woningen betreffen allen grondgebonden eengezinswoningen met een pannengedekt zadeldak. Alleen de huurwoningen worden door Nijhuis gerenoveerd, de tussenliggende koopwoningen niet. Van de te renoveren woningen betreft het in 6 gevallen woningen met een kopgevel (in de gehele wijk zijn een veelvoud aan kopgevels aanwezig). De overige 23 woningen betreffen tussenwoningen. De werkzaamheden aan de woningen zijn divers. De werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op vleermuizen betreffen het aanbrengen van spouwisolatie en het aanbrengen van dakisolatie op het bestaande houten dakbeschot waarbij ook de dakpannen worden vervangen.

Vleermuizen

Gedurende het vleermuisonderzoek in 2019 zijn door Bureau Waardenburg in het plangebied (Randenbroekerweg en Rossinistraat) geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Wel wordt aangegeven dat de woningen in het plangebied potentie hebben voor de aanwezigheid van zomer- en paarverblijfplaatsen.

In september 2020 zijn als tijdelijke mitigatie 14 enkele vleermuiskasten opgehangen binnen het plangebied. Tevens wordt voorzien dat gedurende de renovatiewerkzaamheden in het plangebied als permanente compensatie 11 enkele vleermuiskasten, twee koloniekasten en één kraamkast worden ingemetseld. In Bijlage 1 van de onderzoeksrapporten van iedere woonwijk van Bureau Waardenburg staat uitgewerkt op welke wijze en welk type kasten zijn/worden ingemetseld.

Gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos is bepaald dat het plangebied een beperkte potentie heeft voor de aanwezigheid van kleine verblijfplaatsen van algemeen voorkomende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit stemt redelijk overeen met het beeld dat is verkregen uit het onderzoek van Bureau Waardenburg. Echter, de bouwstijl van de woningen is divers waardoor de verdeling van de mogelijk aanwezige verblijfplaatsen niet homogeen verdeeld is over de te renoveren woningen.

Afbeelding 2.5 Detail van woningen ter hoogte van Randenbroekerweg; met cement afgewerkte kantpannen, ventilatieroosters op achterzijde woningen

De woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg hebben minder potentie voor vleermuizen dan de woningen ter hoogte van de Rossinistraat. De woningen bij de Randenbroekerweg hebben beperkt toegankelijke spouwmuren (alleen via een ventilatierooster op achterzijde van de woning). De ruimte onder de kantpannen langs de kopgevels, als ook de nokpannen zijn ontoegankelijk gemaakt doordat deze zijn afgewerkt met cement. Ook de loodslabben sluiten over het algemeen goed aan. Zowel de spouwmuur als het dak van de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg zijn zodoende redelijk ontoegankelijk als verblijfplaats voor vleermuizen. Echter, verblijfplaatsen in spouwmuren zijn niet geheel uit te sluiten.

Afbeelding 2.6 Twee bouwstijlen ter hoogte van de Rossinistraat; woningen met erker (links) en zonder erker (rechts)

Afbeelding 2.7 Detail van woningen ter hoogte van Rossinistraat; invliegopeningen onder kantpan bij slecht afsluitende afwerklát, open stootvoegen bij woningen zonder erker

De woningen ter hoogte van de Rossinistraat hebben iets meer potentie als verblijfplaats voor vleermuizen als gevolg van de vele open stootvoegen aan de voorzijde van een deel van de woningen. Deze stootvoegen zijn alleen aanwezig bij de woningen zonder de erker aan de voorgevel, die zowel aan de Rossinistraat, als Wagnerstraat staan (afbeelding 2.5). De woningen met erker hebben geen open stootvoegen. Van de woningen zonder erker lijken de spouwmuren toegankelijk te zijn via de open stootvoegen. Aan de kopgevels van alle woningen in dit deel van het plangebied is de ruimte onder de kantpannen dichtgezet met een afwerklát. Deze lát beperkt de mogelijkheid voor vleermuizen om de ruimte onder de dakpannen te bereiken. Echter, de lát sluit de ruimte onder de kantpannen niet overal goed af (zie afbeelding 2.6), waardoor plaatselijk het dak wel toegankelijk zal zijn. Van de woningen ter hoogte van de Rossinistraat dient zodoende onderscheid te worden gemaakt tussen de woningen met erker (drie stuks) en de woningen zonder erker (negen stuks). Waarbij de woningen met erker weinig potentie hebben voor vleermuizen doordat spouwmuren niet toegankelijk zijn en het dak slechts zeer beperkt toegankelijk is doordat de erkerwoningen allen tussenwoningen betreft. Bij de woningen zonder erker zijn de spouwmuren wel goed toegankelijk en het dak slechts beperkt toegankelijk, omdat hier het merendeel van de woningen (acht van de negen woningen) tussenwoningen betreft.

De mogelijke verblijfplaatsen in de spouwmuren van de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg en de Rossinistraat zullen verdwijnen als gevolg van het isoleren van deze spouwmuren. De voorgestelde permanente compensatie in de vorm van in totaal vijf inmetselekasten is te summier. Ook de tijdelijk mitigatie voor het verdwijnen van mogelijke verblijfplaatsen in spouwmuren door middel van 14 vleermuiskasten is beperkt van omvang. Het vermoedelijk beperkt aantal verblijfplaatsen onder de daken van de woningen in het plangebied raakt tijdelijk ongeschikt als gevolg van het aanbrengen van dakisolatie, maar is in de gebruiksfase wederom voor vleermuizen toegankelijk. Het tijdelijk wegvallen van deze verblijfplaatsen in de daken wordt gemitigeerd door middel van 14 tijdelijke voorzieningen. Doordat de daken niet allen tegelijkertijd worden gerenoveerd, is er nooit sprake van het wegvallen van alle verblijfplaatsen in de daken tegelijkertijd.

Conclusie vleermuizen

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de geschiktheid van de woningen voor vleermuizen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 4 de voorziene permanente maatregelen;
- 5 de uitwijkmogelijkheden voor vleermuizen naar aangrenzende koopwoningen, sprake is van een aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van vleermuizen in het plangebied, omdat de verblijfplaatsen in alle spouwmuren van de niet-erker woningen aan de Rossinistraat en de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg zullen worden vernietigd. De compensatie door middel van vijf inmetselekasten is te beperkt om een aantasting van de staat van instandhouding te voorkomen. De voorgestelde mitigatie en compensatie is onvoldoende om een ontheffing voor te krijgen voor de renovatiewerkzaamheden aan de genoemde woningen. Geadviseerd wordt (en reeds toegezegd door de

Alliantie) de niet-erker woningen en de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg te voorzien van één inmetse kast per te renoveren woning (26 stuks). Met een dergelijke compensatie is een aantasting van de instandhouding van spouwbewonende soorten als gewone dwergvleermuis te voorkomen.

De erkerwoningen (drie stuks) ter hoogte van de Rossinistraat zijn slechts in zeer beperkte mate geschikt voor vleermuizen. De spouwmuren zijn niet toegankelijk en de daken slechts in beperkte mate. Daarbij zijn de optredende effecten van de werkzaamheden hier van slechts tijdelijke aard, aangezien na de werkzaamheden de daken wederom in dezelfde staat zullen verkeren. De voorgestelde mitigerende en compenserende maatregelen zijn voor de werkzaamheden aan de erkerwoningen voldoende.

Huismus en gierzwaluw

Gedurende het onderzoek van Bureau Waardenburg naar de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw in 2019, zijn vier nesten van huismus aangetroffen ter hoogte van de Rossinistraat (ter hoogte van de Randenbroekerweg werden geen nesten van huismus aangetroffen), en werden in het gehele plangebied geen nesten van gierzwaluw aangetroffen. Een bolwerk van gierzwaluwen in het plangebied kan zodoende worden uitgesloten. Wel wordt door Bureau Waardenburg aangegeven dat een enkele broedplaats van gierzwaluw in de te renoveren woningen kan zijn gemist, orde grootte vijf stuks. Ook de NDFF heeft een waarnemingen van gierzwaluwen in het plangebied die nestindicerend gedrag vertonen. De inschatting van vijf aanwezige nesten lijkt daardoor reëel.

Gedurende de renovatiewerkzaamheden worden 48 gierzwaluwkasten opgehangen (15 stuks in complex 304110 en 33 in complex 304170), die ook vaak door huismussen worden gebruikt als nestplaats.

De woningen ter hoogte van Rossinistraat zijn redelijk geschikt als broedplaats voor huismus, en is daarbij geen onderscheid te maken tussen de erkerwoningen en niet-erkerwoningen aangezien in beide woningtypen broedplaatsen van huismus zijn aangetroffen. De pannendaken zijn voor huismus toegankelijk via de dakgoten. Getuige het aantal aangetroffen broedplaatsen van gierzwaluw is het plangebied waarschijnlijk vrij ongeschikt als broedplaats voor gierzwaluwen. Dit is mede te verklaren door de dichtgesmeerde kantpannen langs de kopgevels. Er zijn hier geen invliegopeningen voor gierzwaluwen. Mogelijke broedplaatsen worden alleen verwacht op plekken waar de kantpannen van de kopse gevels niet goed met cement zijn afgewerkt.

Tijdens de renovatiewerkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedperiode van de beide soorten. De werkzaamheden aan de buitenzijde van de woningen worden geheel buiten het broedseizoen uitgevoerd. Hierdoor wordt het verstoren van nestplaatsen voorkomen. Daarbij hebben huismussen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar de pannendaken van de tussengelegen koopwoningen en de overige woningen die geen renovatie ondergaan in de periode buiten het broedseizoen. Doordat de werkzaamheden plaatsvinden buiten het broedseizoen van de gierzwaluw, is met de gekozen planning verstoring van nesten van gierzwaluw uitgesloten. Tevens worden voor gierzwaluw 48 inbouwkasten aangebracht, zodat de woonwijk meer potentie krijgt voor deze soort. Tot slot zijn de daken nadat de renovatie werkzaamheden zijn uitgevoerd wederom toegankelijk voor de beide broedvogels. Bovendien worden overal waar nog vogelschroten de toegang tot de ruimte onder pannen blokkeerde verwijderd, en worden aan de kopse gevels langs de dakrand hele of halve bakstenen weggelaten zodat ook hier nieuw broedbiotoop wordt gecreëerd.

Conclusie huismus en gierzwaluw

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de beperkte geschiktheid van de woningen voor huismussen en gierzwaluwen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de aangepaste werkplanning;
- 4 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 5 de voorziene permanente maatregelen;
- 6 de uitwijkmogelijkheden voor huismus en gierzwaluwen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van enkele broedplaatsen van huismus en mogelijk gierzwaluw in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit (voor zover daar sprake van is met werkzaamheden buiten het broedseizoen) wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke en permanente compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

2.6 Prunuspad

In woonwijk Hoogland waar het Prunuspad (complexnummer 302700) een onderdeel van is worden aan acht verschillende straten 22 woningen gerenoveerd. De te renoveren woningen betreffen allen rijtjeswoningen met een pannengedekt zadeldak. Alleen de huurwoningen worden door Nijhuis gerenoveerd, de tussenliggende koopwoningen niet. Van de te renoveren woningen betreft het in acht gevallen woningen met een kopgevel (in de gehele wijk is een veelvoud aan kopgevels aanwezig). De overige 14 woningen betreffen tussenwoningen. De werkzaamheden aan de woningen zijn divers. De werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op vleermuizen betreffen het aanbrengen van spouwisolatie of na-isolatie en het aanbrengen van dakisolatie op het bestaande houten dakbeschot waarbij ook de dakpannen worden vervangen.

In totaal vindt in 19 van de 22 woningen na-isolatie van de spouw plaats. Het betreft de woningen aan het Prunuspad, Populierenweg, Engweg en Plataanweg. Bij 15 van de 22 woningen vindt isolatie van het dak plaats. De woningen aan de Esdoornlaan worden alleen geschilderd. Dit heeft geen verstoring of vernietiging van verblijfplaatsen tot gevolg. Deze woningen worden zodoende verder buiten beschouwing gelaten.

Vleermuizen

Gedurende het vleermuisonderzoek in 2019 is door Bureau Waardenburg in de woonwijk één paarterritorium van gewone dwergvleermuis vastgesteld dat overlapt met de te renoveren woningen aan het Prunuspad en Populierenweg. Binnen een territorium bevindt zich hoogstwaarschijnlijk één of meerdere paarverblijfplaatsen.

In september 2020 zijn zeven enkele vleermuiskasten opgehangen binnen de woonwijk. Tevens wordt voorzien dat vier enkele kasten en vier kraamkasten worden ingemetseld tijdens de renovatiewerkzaamheden. In Bijlage 1 van de onderzoeksrapporten van iedere woonwijk van Bureau Waardenburg staat uitgewerkt op welke wijze en welk type kasten zijn/worden ingemetseld.

Gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos is bepaald dat de woonwijk op het eerste gezicht redelijk veel potentie heeft voor de aanwezigheid van kleine verblijfplaatsen van algemeen voorkomende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit stemt niet overeen met het beeld dat is verkregen uit het onderzoek van Bureau Waardenburg waarbij slechts één paarterritorium is waargenomen. De woningen zijn namelijk allen voorzien van toegankelijke spouwmuren (open stootvoegen en mogelijk ruimte langs raamkozijnen), daarbij is de ruimte onder het pannendak toegankelijk via de kantpannen langs de kopgevel (en mogelijk via de achterzijde van de dakgoot) en zijn de schoorstenen voorzien van open stootvoegen. Echter, bij 19 van de 22 woningen zijn de gevels reeds geïsoleerd (gevuld) en kan de aanwezigheid van verblijfplaatsen in de spouw worden uitgesloten. Van de woningen zijn de gevels reeds geïsoleerd en daardoor niet meer bruikbaar als verblijfplaats. Dit beperkt het aantal mogelijke verblijfplaatsen voor vleermuizen in de woonwijk aanzienlijk. Hierdoor zullen verblijfplaatsen van vleermuizen in deze wijk zich vooral voordoen in het dak van de woningen. Gezien de

bouwstijl zijn de daken toegankelijk via de kopgevels. Daarbij valt niet uit te sluiten dat de ruimte achter de pannen ook via de aftimmering achter de dakgoot bereikbaar is (bijvoorbeeld bij de woningen in de Populierenweg en Plataanweg). Hierdoor is de kans groot dat verblijfplaatsen van vleermuizen voornamelijk aanwezig zijn in de daken van de woningen met een kopgevel (acht woningen). Tevens zijn kleine verblijfplaatsen onder opstaande loodslabben op alle woningen niet uit te sluiten. Dit zijn waarschijnlijk slechts een zeer beperkt aantal gevallen.

Afbeelding 2.8 Details van woningen aan het Prunuspad en Populierenweg; open stootvoegen, aftimmering achter de dakgoot en overstekende kantpannen

De mogelijke verblijfplaatsen in de daken van met name de woningen met een kopgevel (acht stuks) zullen tijdelijk ongeschikt raken als gevolg van het isoleren van het dak. Deze voorgestelde mitigatie (zeven kasten) en compensatie (acht kasten) lijkt in eerste instantie vrij summier. Echter, doordat de daken niet allen tegelijkertijd worden gerenoveerd, is er nooit sprake van het wegvallen van alle verblijfplaatsen tegelijkertijd. Daarbij zijn de daken na de renovatie direct weer toegankelijk voor vleermuizen en zijn er ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar nabijgelegen woningen waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Gedurende de werkzaamheden zijn waarschijnlijk nooit meer dan één of enkele verblijfplaatsen tijdelijk ongeschikt.

Conclusie vleermuizen

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de geschiktheid van de woningen voor vleermuizen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 4 de voorziene permanente maatregelen;
- 5 de uitwijkmogelijkheden voor vleermuizen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van vleermuizen in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

Huismus en gierzwaluw

Gedurende het onderzoek van Bureau Waardenburg naar de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw in 2019, zijn twee nesten van huismus aangetroffen onder de dakpannen van de woningen aan Prunuspad 3 en 4, en werden in het gehele plangebied geen nesten van gierzwaluw aangetroffen. Een bolwerk van gierzwaluwen in het plangebied kan zodoende worden uitgesloten. Wel wordt door Bureau Waardenburg aangegeven dat een enkele broedplaats van gierzwaluw in de te renoveren woningen kan zijn gemist, ordegrootte vijf stuks. Ook de NDFF heeft één waarneming van gierzwaluwen in het plangebied die nestindicerend gedrag vertonen. De inschatting van vijf aanwezige nesten lijkt daardoor reëel.

Gedurende de renovatiewerkzaamheden worden 16 gierzwaluwkasten ingebouwd, die ook vaak door huismussen worden gebruikt als nestplaats.

De woningen ter hoogte van Prunuspad (Populierenweg, Plataanweg, Engweg) zijn redelijk geschikt als broedplaats voor huismus; via de dakgoot kan de ruimte onder de pannen worden bereikt. Tevens werden gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos in de struiken in de voortuinen aan de Populierenweg enkele koppels huismussen aangetroffen. Ondanks dat nestplaatsen van gierzwaluw niet werden aangetroffen, hebben de woningen ter hoogte van het Prunuspad wel potentie voor gierzwaluwen als gevolg van de aanwezigheid van overstekende kantpannen langs de kopgevels.

Tijdens de renovatiewerkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedperiode van de beide soorten. De werkzaamheden aan de buitenzijde van de woningen worden ter hoogte van de nesten van huismus (Prunuspad 3 en 4) buiten de broedperiode van huismus uitgevoerd. Hiervoor is een routing van de werkzaamheden opgesteld. Hierdoor wordt het verstoren van nestplaatsen voorkomen. Daarbij hebben huismussen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar de pannendaken van de tussengelegen koopwoningen en de overige woningen die geen renovatie ondergaan in de periode buiten het broedseizoen. Tevens worden de werkzaamheden aan de daken van de woningen met de kopgevels (Prunuspad, Plataanweg, Engweg) uitgevoerd buiten de broedperiode van gierzwaluw (half april-juli) zodat het verstoren van potentiële nestplaatsen van gierzwaluw worden voorkomen. Doordat de werkzaamheden plaatsvinden buiten het broedseizoen van de gierzwaluw, is met de gekozen planning verstoring van nesten van gierzwaluw uitgesloten. Tevens worden voor gierzwaluw 16 inbouwkasten aangebracht, zodat de woonwijk meer potentie krijgt voor deze soort. Tot slot zijn de daken nadat de renovatie werkzaamheden zijn uitgevoerd wederom toegankelijk voor de beide broedvogels. Bovendien worden overal waar nog vogelschroten de toegang tot de ruimte onder pannen blokkeerde verwijderd, en worden aan de kopse gevels langs de dakrand hele of halve bakstenen weggelaten zodat ook hier nieuw broedbiotoop wordt gecreëerd.

Conclusie huismus en gierzwaluw

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de beperkte geschiktheid van de woningen voor huismussen en gierzwaluwen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de aangepaste werkplanning;
- 4 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 5 de voorziene permanente maatregelen;
- 6 de uitwijkmogelijkheden voor huismus en gierzwaluwen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van enkele broedplaatsen van huismus en mogelijk gierzwaluw in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke aantasting van de functionaliteit (voor zover daar sprake van is met werkzaamheden buiten het broedseizoen) wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke en permanente compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

2.7 Bosweg eengezinswoningen

In woonwijk Leusderkwartier waar de Bosweg (complexnummer 304040) een onderdeel van is worden aan één straat met twee huizenblokken tien woningen gerenoveerd. De te renoveren woningen betreffen allen grondgebonden eengezinswoningen met een pannengedekt zadeldak. Alleen de huurwoningen worden door Nijhuis gerenoveerd, de tussenliggende koopwoningen niet. Van de te renoveren woningen betreft het in drie gevallen woningen met een kopgevel (in de gehele wijk zijn een veelvoud aan kopgevels aanwezig). De overige zeven woningen betreffen tussenwoningen. De werkzaamheden aan de woningen zijn divers. De werkzaamheden die een negatief effect kunnen hebben op vleermuizen betreft het na-isoleren van de spouwmuur en het vervangen van de dakpannen bij alle woningen.

Vleermuizen

Gedurende het vleermuisonderzoek in 2019 zijn door Bureau Waardenburg langs de Bosweg alleen enkele overvliegende en foeragerende vleermuizen aangetroffen. Gedurende het vleermuisonderzoek in 2018 is in

de te renoveren woning aan Bosweg 75 een zomerverblijfplaats aangetroffen van vermoedelijk een gewone dwergvleermuis. Daarnaast werd tweemaal een overvliegende laatvlieger en een rosse vleermuis vastgesteld die geen binding met de woningen leken te hebben.

In september 2020 zijn zes enkele vleermuiskasten opgehangen aan de twee huizenblokken. Tevens wordt voorzien dat acht enkele vleermuiskasten en twee kraamkasten worden ingemetseld. In Bijlage 1 van de onderzoeksrapporten van iedere woonwijk van Bureau Waardenburg staat uitgewerkt op welke wijze en welk type kasten zijn/worden ingemetseld.

Gedurende het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos is bepaald dat de twee huizenblokken een beperkte potentie hebben voor de aanwezigheid van kleine verblijfplaatsen van algemeen voorkomende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Dit stemt redelijk overeen met het beeld dat is verkregen uit het onderzoek van Bureau Waardenburg. De woningen zijn namelijk allen voorzien van (redelijk) toegankelijke spouwmuuren via ventilatieroosters aan de achterzijde van de woningen, deze zijn echter reeds na-geïsoleerd en bevatten daardoor geen verblijfplaatsen meer. Dit beperkt het aantal mogelijk verblijfplaatsen voor vleermuizen in de woningen aanzienlijk. De ruimte onder de pannen is moeilijk toegankelijk doordat de ruimte onder de kantpannen langs de kopgevel is dicht gesmeerd met cement. Dit lijkt echter niet overal goed te zijn gebeurd. Ook zou de ruimte onder pannen mogelijk toegankelijk zijn via de achterzijde van de dakgoten waar ruimte aanwezig lijkt tussen de dakbeschot en de muur. Vermoedelijk is het dak van de woningen zodoende toegankelijk voor vleermuizen, hetzij in beperkte mate en waarschijnlijk voornamelijk via de kopgevels (drie stuks).

Afbeelding 2.9 Details van woningen aan de Bosweg ruimte achter kantpannen, ventilatieroosters in achtergevel

De verblijfplaatsen onder de daken van de woningen raken tijdelijk ongeschikt als gevolg van het vervangen van de pannen, maar zijn in de gebruiksfase wederom voor vleermuizen toegankelijk. Het tijdelijk wegvallen van de verblijfplaatsen in de daken wordt gecompenseerd door middel van zes tijdelijke vleermuiskasten. Daarbij vindt permanente compensatie plaats door tijdens de renovatiewerkzaamheden acht enkele vleermuiskasten en twee kraamkasten in te metselen. Doordat de pannen niet allen tegelijkertijd worden gerenoveerd, is er nooit sprake van het wegvallen van alle verblijfplaatsen tegelijkertijd.

Conclusie

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de geschiktheid van de woningen voor vleermuizen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de reeds geplaatste mitigerende maatregelen;
- 4 de voorziene permanente maatregelen;
- 5 de uitwijkmogelijkheden voor vleermuizen naar aangrenzende koopwoningen, weliswaar een tijdelijke aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van vleermuizen in de woonwijk aanneemelijk is, maar dat dit op termijn geen aantasting van de staat van instandhouding te weeg brengt. De tijdelijke

aantasting van de functionaliteit wordt voldoende gecompenseerd met de voorgestelde tijdelijke compenserende maatregelen. De geplande maatregelen volstaan.

Huismus en gierzwaluw

Gedurende het onderzoek van Bureau Waardenburg naar de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw in 2019 en voorgaande jaren, zijn er geen nesten van huismus en gierzwaluw aangetroffen in de 10 woningen aan de Bosweg. In de aangrenzende woonwijk ten noorden van het plangebied werden wel veel nestindicerende waarnemingen gedaan van huismus. Omdat er in de aangrenzende woonwijk wel huismussen werden aangetroffen, maar in het plangebied geheel geen waarnemingen werden gedaan van huismus, kan worden aangenomen dat het plangebied geen functie heeft voor huismus. In de aangrenzende woonwijk werden slechts enkele nestindicerende waarnemingen van gierzwaluw gedaan. Desondanks wordt door Bureau Waardenburg aangegeven dat een enkele broedplaats van gierzwaluw in de te renoveren woningen kan zijn gemist, ordegrootte twee stuks. Gezien de beperkte aanwezigheid van gierzwaluw in de aangrenzende woonwijk, lijkt deze inschatting van twee aanwezige nesten in de tien woningen reëel. Deze worden verwacht ter hoogte van de twee kopgevels van de te renoveren woningen in het plangebied.

Gedurende de renovatiewerkzaamheden worden in de beide kopgevels in het plangebied in totaal tien gierzwaluwkasten ingemetseld, die ook vaak door huismussen worden gebruikt als nestplaats.

Getuige de waarnemingen van huismus en gierzwaluw rond de woningen aan de Bosweg, is het mogelijk beschikbare aantal nestplaatsen hier zeer beperkt. De reden hiervoor is op basis van het veldbezoek van de ecologen van Witteveen+Bos niet duidelijk. De ruimte onder de dakpannen lijkt toegankelijk, en ook onder de kantpannen langs de kopgevels lijkt ruimte aanwezig. Op basis van expert judgement dient zodoende rekening te worden gehouden met een beperkt aantal broedplaatsen van beide soorten.

Tijdens de renovatiewerkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedperiode van de beide soorten. De werkzaamheden aan de buitenzijde van de woningen worden buiten de broedperiode van huismus uitgevoerd. Hiervoor is een routing van de werkzaamheden opgesteld. Hierdoor wordt het verstoren van nestplaatsen voorkomen. Daarbij hebben huismussen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden naar de pannendaken van de tussengelegen koopwoningen en de overige woningen die geen renovatie ondergaan in de periode buiten het broedseizoen. Tevens worden de werkzaamheden aan de daken van de woningen met de kopgevels uitgevoerd buiten de broedperiode van gierzwaluw (half april-juli) zodat het verstoren van potentiële nestplaatsen van gierzwaluw worden voorkomen. Doordat de werkzaamheden plaatsvinden buiten het broedseizoen van de gierzwaluw, is met de gekozen planning verstoring van nesten van gierzwaluw uitgesloten. Tevens worden voor gierzwaluw tien inbouwkasten aangebracht, zodat de woonwijk meer potentie krijgt voor deze soort. Verder zijn de daken nadat de renovatie werkzaamheden zijn uitgevoerd wederom toegankelijk voor de beide broedvogels. Bovendien worden overal waar nog vogelschroten de toegang tot de ruimte onder pannen blokkeerde verwijderd, en worden aan de kopse gevels langs de dakrand hele of halve bakstenen weggelaten zodat ook hier nieuw broedbiotoop wordt gecreëerd.

Conclusie huismus en gierzwaluw

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat als gevolg van:

- 1 de beperkte geschiktheid van de woningen voor huismussen en gierzwaluwen;
- 2 de beoogde werkzaamheden;
- 3 de aangepaste werkplanning;
- 4 de voorziene permanente maatregelen;
- 5 de uitwijkmogelijkheden voor huismus en gierzwaluwen naar aangrenzende koopwoningen, het optreden van een verstoring van broedgevallen van huismus en gierzwaluw kan worden uitgesloten. De nestplaatsen worden weliswaar buiten het broedseizoen tijdelijk aangetast (huismus maakt jaar rond gebruik van het nest), maar de soort heeft met name buiten het broedseizoen ruim voldoende uitwijkmogelijkheden. Een aantasting van de functionaliteit van broedplaatsen van huismus en mogelijk gierzwaluw in het plangebied is hier niet aannemelijk, waardoor geen aantasting van de staat van instandhouding wordt veroorzaakt. De geplande maatregelen volstaan.

3 JURIDISCHE BEOORDELING: MOGELIJKHEID VERKRIJGEN ONTHEFFING ZONDER GEDETAILLEERD ONDERZOEK

In deze paragraaf wordt beschreven welke mogelijkheden de wet- en regelgeving biedt om een Wnb-ontheffing te verkrijgen voor de zes locaties in Amersfoort, zonder meer gedetailleerd veldonderzoek uit te voeren. Uitgangspunt is dat een ecologische beoordeling op basis van een realistische worstcase benadering bij de ontheffingsaanvraag wordt gevoegd.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) kent enkele verbodsbepalingen voor meerdere soorten die voorkomen op Nederlands grondgebied. In dit geval betreft het voornamelijk artikel 3.1 Wnb voor de gierwaluw en huismus en artikel 3.5 Wnb voor de gewone dwergvleermuis. Van deze verbodsbepalingen kan worden afgeweken door een ontheffing aan te vragen.

Voor de gierwaluw en huismus kan enkel een ontheffing worden verleend indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort en er sprake is van een van de genoemde belangen zoals opgenomen in artikel 3.3 Wnb.¹

Voor de gewone dwergvleermuis kan enkel ontheffing worden verleend indien er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en er sprake is van een van de genoemde belangen zoals genoemd in artikel 3.8 Wnb.²

Om deze reden dient voor zowel vogels als vleermuizen de staat van instandhouding te worden bepaald. Vervolgens moet aan de hand van het effect van de activiteit waarvoor ontheffing wordt aangevraagd op de staat van instandhouding worden bepaald of die ontheffing ook kan worden verleend. Om de staat van instandhouding te bepalen, dient het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied te worden vastgesteld.³ Mogelijke cumulatieve effecten maken deel uit van de staat van instandhouding. Hierbij dient te worden gekeken naar het gebied waarin de effecten het meest merkbaar zijn. Indien sprake is van geringe lokale effecten, kan aangevoerd worden dat de staat van instandhouding van de betrokken soorten voldoende is beoordeeld, ook voor zover het natuurlijk verspreidingsgebied van enkele soorten zich buiten het onderzoeksgebied uitstrekt.⁴

Beleidskader Wet natuurbescherming provincie Utrecht

De provincie Utrecht maakt bij het uitoefenen van haar bevoegdheid tot het afgeven van Wnb-ontheffingen gebruik van het beleid zoals omschreven in het 'Beleidskader Wet natuurbescherming'.⁵ Vooral het beschrevene in paragraaf 3.2 van dit beleidskader is in dit geval van belang. In deze beschrijving wordt soms verwezen naar bepalingen in de 'Verordening Natuur en Landschap' en 'Beleidsregels Natuur en Landschap'.⁶

Het beleidskader geeft aan dat in veel gevallen een inventarisatie moet plaatsvinden om gedetailleerde en actuele informatie over de aanwezigheid van strikt beschermde soorten beschikbaar te krijgen. Interessant is dat het beleidskader aangeeft dat voor stedelijke gebieden de 'eerste gedachten' uitgaan naar een soortmanagementplan om een balans te vinden tussen potentieel negatieve ontwikkelingen en actieve

¹ Artikel 3.3 Wnb.

² Artikel 3.8 Wnb.

³ Artikel 1.1 Wnb.

⁴ Zie ABRvS 29 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1160, r.o. 16-16.2.

⁵ https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2020-03/beleidsnota_wet_natuurbescherming%20%281%29.pdf

⁶ In te zien via <https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/groene-wetten-en-regels#natuurbescherming>

bescherming van de soort. Veel nadruk ligt in het beleidskader op de natuur inclusieve voorbereiding op alle schaalniveaus, zodat de uiteindelijke aanvraag om ontheffing conform is te beschikken.

Wij menen dat het beleidskader ruimte laat voor minder gedetailleerd soortenonderzoek, mits voldoende natuur inclusief wordt gewerkt en mits in voldoende mate in beeld is in welke mate strikt beschermde soorten in het plangebied aanwezig zijn. Het beleidskader laat onzes inziens hiermee ruimte voor een benadering op basis van een realistische worstcase.

Onderzoeksprotocol

Het is niet mogelijk om op korte termijn een Wnb-ontheffing te verkrijgen indien het ecologische onderzoek moet voldoen aan het Vleermuisprotocol en andere vergelijkbare onderzoeksprotocollen. Daarom is het belangrijk om te weten of het verplicht is deze onderzoeksprotocollen te hanteren.

In het Vleermuisprotocol staat het volgende over het afwijken: 'Vleermuisinventarisatie blijft maatwerk dat niet volledig in protocollen is te vangen. De protocollen zijn een hulpmiddel voor de ecologisch geschoolde waarnemer en geen blind te volgen voorschriften. Afwijken van de protocollen kan nodig zijn en dient in de rapportage verantwoord te worden. De beschikbaarheid van tijd en geld mag echter niet bepalend zijn voor het volgen van het protocol, de motivatie kan alleen ecologisch inhoudelijk, bijvoorbeeld dat de (goed te omschrijven) weersomstandigheden hebben geleid tot andere waarneemperiodes.'

In het protocol dat van toepassing is op de gierzwaluw en huismus (Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming) is dit niet expliciet opgenomen, maar er kan worden aangenomen dat dit protocol dezelfde status heeft als het Vleermuisprotocol.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) heeft eerder dit jaar geoordeeld dat een onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen waarbij wordt afgeweken van het Vleermuisprotocol met de vereiste zorgvuldigheid is verricht, indien de onderzoeksmethode geschikt is voor het benodigde onderzoek. In dat geval werd gebruik gemaakt van een endoscoop terwijl het Vleermuisprotocol hier niets over zegt en is niet tweemaal twee uur onderzoek verricht vanaf de periode dat het maximaal donker is terwijl dit volgens het Vleermuisprotocol wel nodig is. Toch is dit onderzoek geaccepteerd door de Afdeling.¹

Met betrekking tot een plan voor de bouw van windmolens heeft de Afdeling een soortgelijk oordeel geveld. Geoordeeld is dat mag worden afgeweken van het Vleermuisprotocol, indien niet gebleken is dat hiermee geen correcte inschatting is gemaakt van de effecten van de activiteiten. Het deskundigenverslag concludeerde in dit geval dat het gehanteerde worstcase uitgangspunt voor het aantal slachtoffers onder de rosse vleermuis redelijk is.²

Op basis van bovenstaande lijnen in de jurisprudentie menen wij dat het mogelijk is bij de aanvraag voor een Wnb-ontheffing geen gebruik te maken van het Vleermuisprotocol en andere vergelijkbare protocollen, mits het wel uitgevoerde onderzoek voldoende aansluit op de redelijkerwijs te verwachten werkelijkheid en de effecten van de plannen voldoende in beeld zijn gebracht door middel van een hiertoe geschikte methode. Het lijkt toegestaan hierbij gebruik te maken van worstcase uitgangspunten.

Deelconclusie juridisch

Wij zien een goede kans dat de 6 ontheffingen alsnog kunnen worden verleend indien ten minste wordt voldaan aan onderstaande punten.

¹ ABRvS 20 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2019:547, r.o. 20-20.4.

² ABRvS 22 juli 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1769, r.o. 58-58.2.

Staat van instandhouding

Algemeen:

- aangetoond moet worden dat de projecten niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van soorten die negatieve effecten ondervinden ten gevolge van de werkzaamheden;
- de onderzoeksmethode moet aantoonbaar geschikt zijn voor het benodigde onderzoek en moet voldoende aansluiten op de redelijkerwijs te verwachten werkelijkheid;
- de onderzoeksmethode leidt tot een correcte inschatting van de effecten van de activiteiten en er mag geen sprake zijn van gebreken of leemten in kennis die hadden moeten leiden tot een andere conclusie;
- wanneer een worstcase benadering aan het voorgaande voldoet, mag die worden gehanteerd.

Geen andere bevredigende oplossing

Voor het aantonen dat geen andere bevredigende oplossing mogelijk is, is ten minste het volgende nodig:

- de provincie moet van mening zijn dat bovenstaand onderzoek naar de natuurwaarden/staat van instandhouding afdoende is;
- indien gevraagd door de provincie: onderbouw waarom de werkzaamheden niet buiten het broedseizoen van de vogels kunnen plaatsvinden.

Wettelijk belang

De provincie lijkt mogelijkheden te zien om aan te tonen dat sprake is van de belangen genoemd in artikel 3.3 resp. 3.8 Wnb, zo blijkt uit de voornemens tot afwijzing van de gevraagde ontheffingen. De reactie van de provincie geeft aan dat bij de projecten sprake is van een belang dat in theorie zwaarder mag wegen dan het beschermingsbelang van de soorten. Ook hiervoor geldt volgens de provincie dat eerst de mogelijke aantasting van natuurwaarden van de plannen (voldoende) in beeld moet worden gebracht, zodat een goede afweging kan worden gemaakt.

4 CONCLUSIE

Op basis van de resultaten van de ecologische beoordeling (hoofdstuk 2) en het juridische kader (hoofdstuk 3), oordelen wij dat de locaties Plevierenstraat, Celzusteren, Dierpaden Vossen- en Wolvenstraat, het Prunuspad en Bosweg voor wat betreft alle voorkomende beschermde soorten op die locatie en de Randenbroekerweg en Rossinistraat voor wat betreft de huismus en gierzwaluw voldoen aan de voorwaarden die gelden voor een ontheffing op basis van de Wet natuurbescherming.

Uit de ecologische beoordeling blijkt dat de werkzaamheden geen aantasting van de staat van instandhouding teweeg brengen van de voorkomende beschermde soorten op de betreffende locaties. Dit betreft de locaties Plevierenstraat, Celzusteren, Dierpaden Vossen- en Wolvenstraat, Prunuspad en Bosweg voor alle voorkomende beschermde soorten op de betreffende locaties en de Randenbroekerweg en Rossinistraat voor wat betreft de huismus en gierzwaluw. Ook de werkzaamheden aan de erkerwoningen ter hoogte van de Rossinistraat brengen geen aantasting van de staat van instandhouding van de vleermuizen teweeg. Dit mede naar aanleiding van de gefaseerde uitvoering van de werkzaamheden, uitwijkmogelijkheden naar aangrenzende woningen en voldoende (tijdelijke en permanente) compenserende maatregelen. Aantasting van de staat van instandhouding van vleermuizen is echter niet uit te sluiten voor de niet-erker woningen aan de Rossinistraat en de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg. Wanneer de niet-erker woningen en de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg zouden worden voorzien van één inmetsele kast per te renoveren woning (26 stuks), dan is een aantasting van de instandhouding van spouwbewonende soorten als gewone dwergvleermuis te voorkomen.

Bij de uitgevoerde ecologische beoordeling is door Witteveen+Bos een worstcase benadering gebruikt. Bij het ecologisch onderzoek is gekeken naar mogelijk geschikte verblijfplaatsen voor de genoemde soorten. Iedere mogelijk geschikte locatie is vervolgens aangemerkt als in gebruik zijnde verblijfplaats (terwijl dus niet zeker is dat de locatie ook daadwerkelijk als zodanig in gebruik is; worst case). Vervolgens is aangenomen dat de mogelijk in die verblijfplaatsen voorkomende beschermde soorten vanwege verstoring door de geplande werkzaamheden de verblijfplaatsen zullen verlaten. En is op basis hiervan de mitigatie- en compensatieopgave bepaald. In lijn met het hiervoor beschreven juridische kader concluderen wij dat de

gebruikte onderzoeksmethode geschikt is voor deze uitkomsten en aansluit op de te verwachten werkelijkheid.

Een alternatievenafweging heeft in een eerder stadium al plaatsgevonden en de uitkomsten hiervan zijn reeds opgenomen bij de ontheffingsaanvragen van de zes locaties. Hierin is geconcludeerd dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat voor de voorgenomen werkzaamheden. De werkzaamheden zijn locatie gebonden, waardoor een andere locatie niet aan de orde is. Ook is er geen beter plannings-, inrichtings- en uitvoeringsalternatief. Er is reeds rekening gehouden met de functie van de gebouwen voor huismussen, gierzwaluwen en gewone dwergvleermuizen. Daarnaast zijn er maatregelen genomen om de functionaliteit van de gebouwen als verblijfplaats te behouden en er worden maatregelen genomen om het doden van dieren te voorkomen (zoals het werken buiten de kwetsbare periode van betreffende soorten). Tevens heeft er een aanvullend onderzoek naar de staat van instandhouding plaatsgevonden (zie hoofdstuk 2).

Aangezien met betrekking tot de meeste locaties (met uitzondering van de niet-erker woningen aan de Rossinistraat en de woningen ter hoogte van de Randenbroekerweg) op termijn geen sprake is van aantasting van de staat van instandhouding, zijn wij van mening dat de belangen van uitvoering van de 6 projecten zwaarder dienen te wegen dan het beschermingsbelang van de soorten. In casu zijn de belangen volksgezondheid, openbare veiligheid, dwingende redenen van groot openbaar belang, de bescherming van flora en fauna en het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats aan de orde.

Op basis van het bovenstaande concluderen wij dat:

- voor de locaties Plevierstraat, Celzusteren, Dierpaden Vossen- en Wolvenstraat, Prunuspad en Bosweg voor alle voorkomende beschermde soorten wordt voldaan aan de voorwaarden voor een ontheffingsaanvraag;
- voor de Randenbroekerweg en Rossinistraat voor wat betreft de huismus en gierzwaluw en vleermuizen wordt voldaan aan de voorwaarden voor een ontheffingsaanvraag;
- voor de Randenbroekerweg en Rossinistraat voor de werkzaamheden aan de erkerwoningen ter hoogte van de Rossinistraat wordt voldaan aan de voorwaarden voor een ontheffingsaanvraag.

De ontheffing kan naar onze mening dan ook worden afgegeven voor de 6 locaties en voorkomende soorten.